

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

**РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України
щодо офіційного тлумачення положень статті 2, абзацу четвертого
частини першої статті 3 Закону України
«Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)»

м. К и ї в
24 грудня 2009 року
№ 35-рп/2009

Справа № 1-38/2009

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,

Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича — доповідача,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни,
Нікітіна Юрія Івановича,
Овчаренка В'ячеслава Андрійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тчачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням Кабінету Міністрів України щодо офіційного тлумачення положень статті 2, абзацу четвертого частини першої статті 3 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року № 137/98-ВР (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 34, ст. 227) у системному зв'язку з положеннями статті 1 цього Закону, абзацу третього пункту 2 частини першої статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», статей 1, 5, 16, 20, абзацу шостого статті 23 Закону України «Про організації роботодавців», частини третьої статті 2, абзацу третього частини другої статті 3 Закону України «Про колективні договори і угоди».

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 39, 41 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне подання Кабінету Міністрів України.

Підставою для розгляду справи згідно з частиною першою статті 93 Закону України «Про Конституційний Суд України» є практична необхідність у роз'ясненні положень статті 2, абзацу четвертого частини першої статті 3 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)».

Заслухавши суддю-доповідача Колоса М. І. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

установив:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Кабінет Міністрів України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статті 2, абзацу четвертого частини першої статті 3 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року № 137/98-ВР (далі — Закон) у системному зв'язку з положеннями статті 1 Закону, абзацу третього пункту 2 частини першої статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», статей 1, 5, 16, 20, абзацу шо-

стого статті 23 Закону України «Про організації роботодавців», частини третьої статті 2, абзацу третього частини другої статті 3 Закону України «Про колективні договори і угоди» стосовно понять «сторони соціально-трудова відносин» і «сторони колективного трудового спору (конфлікту) на національному рівні», а також повноважності Кабінету Міністрів України виступати стороною у:

- соціально-трудова відносинах;
- колективному трудовому спорі (конфлікті) на національному рівні, у тому числі одноособово;
- колективному трудовому спорі (конфлікті) на національному рівні з питань, які не охоплено змістом статті 2 Закону.

Необхідність в офіційному тлумаченні зазначених положень Закону Уряд України обґрунтував відсутністю їх однозначного розуміння сторонами під час вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) на національному рівні.

2. Свої позиції щодо поставлених у конституційному поданні питань висловили Президент України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Міністерство праці та соціальної політики України, Національна служба посередництва і примирення, комітети Верховної Ради України з питань правової політики і з питань соціальної політики та праці, Всеукраїнська асоціація роботодавців, Спілка підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України, Федерація професійних спілок України, учені Академії адвокатури України, Академії праці та соціальних відносин Федерації професійних спілок України, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого.

3. Конституційний Суд України, розглядаючи порушені в конституційному поданні питання, виходить з такого.

3.1. Згідно з Конституцією України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується; держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб (частини перша, друга статті 43).

В Основному Законі України закріплені права кожного на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом, на відпочинок, право громадян на соціальний захист (частина четверта статті 43, частина перша статті 45, частина перша статті 46).

З метою захисту трудових і соціально-економічних прав та інтересів громадяни мають право на участь у професійних спілках, на страйк, а також на інші не заборонені законом засоби захисту своїх прав і свобод від порушень і протиправних посягань (частина третя статті 36, частина перша статті 44, частина п'ята статті 55 Конституції України).

3.2. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади повноважний вживати заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, проведення політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, розробляти і здійснювати загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України, здійснювати управління об'єктами державної власності відповідно до закону, розробляти проект закону про Державний бюджет України і забезпечувати виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України (частина перша статті 113, пункти 2, 3, 4, 5, 6 статті 116 Конституції України).

3.3. У процесі реалізації права на працю, безпечні й здорові її умови, на заробітну плату та соціальний захист можуть виникати розбіжності (колективний трудовий спір (конфлікт) між сторонами соціально-трудова відносин щодо встановлення нових або зміни існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту, укладення чи зміни колективного договору, угоди, виконання колективного договору, угоди або окремих їх положень, невиконання вимог законодавства про працю (стаття 2 Закону).

Згідно з абзацом четвертим частини першої статті 3 Закону сторонами колективного трудового спору (конфлікту) на національному рівні є наймані працівники однієї або декількох галузей (професій) чи профспілки або їх об'єднання, чи інші уповноважені найманими працівниками органи та власники, об'єднання власників або уповноважені ними органи (представники) на території більшості адміністративно-територіальних одиниць України, передбачених частиною другою статті 133 Конституції України.

Вимоги найманих працівників до власників підприємств, установ, організацій на національному рівні формуються і затверджуються: у випадках, коли інтереси найманих працівників представляє профспілка, об'єднання профспілок — рішенням виборного органу відповідної профспілки, об'єднання профспілок; у випадках, коли інтереси найманих працівників представляють інші уповноважені ними організації (органи) — конференцією представників підприємств, установ, організацій, обраних зборами (конференцією) працівників підприємств, установ, організацій, які перебувають у стані трудового спору (конфлікту) (частина друга статті 4 Закону).

Колективний трудовий спір (конфлікт) виникає з моменту, коли уповноважений представницький орган найманих працівників, категорії найманих працівників, колективу працівників або профспілки одержав від власника чи уповноваженого ним органу повідомлення про повну або часткову відмову у задоволенні колективних вимог і прийняв рішення про незгоду з рішенням власника чи уповноваженого ним органу (представника) або коли строки розгляду вимог, передбачені Законом, закінчилися, а відповіді від власника не надійшло (частина перша статті 6 Закону).

3.4. Аналіз названих положень Конституції України, Закону, законів України «Про Кабінет Міністрів України», «Про управління об'єктами державної влас-

ності» дає підстави вважати, що Уряд України як орган державної влади, який реалізує соціально-економічну політику держави та здійснює управління об'єктами державної власності, наділений повноваженнями, які дають йому можливість бути стороною колективних трудових спорів (конфліктів) на національному рівні і брати участь у вирішенні на цьому рівні питань, визначених законом.

4. Суб'єкт права на конституційне подання просить дати офіційне тлумачення положень статті 2, абзацу четвертого частини першої статті 3 Закону стосовно понять «сторони соціально-трудова відносин», «сторони колективного трудового спору (конфлікту) на національному рівні». Однак у конституційному поданні не наведено правового обґрунтування тверджень щодо практичної необхідності в офіційному тлумаченні вказаних понять, що відповідно до пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», § 51 Регламенту Конституційного Суду України є підставою для припинення конституційного провадження в цій частині.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 45, 51, 62, 65, 69, 95 Закону України «Про Конституційний Суд України», § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

в и р і ш и в :

1. В аспекті порушених у конституційному поданні питань положення абзацу четвертого частини першої статті 3 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року № 137/98-ВР необхідно розуміти так, що Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади і як суб'єкт управління об'єктами державної власності у межах повноважень, визначених Конституцією та законами України, може бути стороною колективного трудового спору (конфлікту) на національному рівні з питань, передбачених у статті 2 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)».

2. Припинити конституційне провадження у справі щодо офіційного тлумачення положень статті 2, абзацу четвертого частини першої статті 3 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року № 137/98-ВР стосовно понять «сторони соціально-трудова відносин», «сторони колективного трудового спору (конфлікту) на національному рівні» на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», § 51 Регламенту Конституційного Суду України — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

3. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

● *Summary to the Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 35-rp/2009 dated December 24, 2009 in the case upon the constitutional petition of the Cabinet of Ministers of Ukraine concerning the official interpretation of the provisions of Article 2 and 3.1.4 of the Law of Ukraine «On the Procedure for the Resolution of Collective Labour Disputes (Conflicts)»*

Subject of the right to constitutional petition — the Cabinet of Ministers of Ukraine — applied to the Constitutional Court with a petition for the official interpretation of the provisions of Article 2 and 3.1.4 of the Law «On the Procedure for the Resolution of Collective Labour Disputes (Conflicts)» № 137/98-VR dated March 3, 1998 (hereinafter referred to as «the Law») in a system conjunction with the provisions of Article 1 of the Law, Article 20.1.2. of the Law «On the Cabinet of Ministers of Ukraine», Articles 1, 5, 16, 20 and 23.6 of the Law «On the Associations of Employers» and Articles 2.3 and 3.2.3 of the Law «On Collective Contracts and Agreements» concerning notions «parties of socio-labour relations» and «parties to collective labour dispute (conflict) at the national level».

According to the Constitution, everyone has the right to labour which includes the possibility to earn one's living by labour that he or she freely chooses or to which he or she freely agrees; the State creates conditions for citizens to fully realise their right to labour, guarantees equal opportunities in the choice of profession and of types of labour activity, implements programmes of vocational education, training and retraining of personnel according to the needs of society (Articles 43.1 and 43.2).

The rights of everyone to proper, safe and healthy labour conditions, remuneration no less than established by law, rest and social protection are also entrenched in the Fundamental Law (Articles 43.4, 45.1, 46.1).

In order to protect labour and socio-economic rights and interests, citizens have the right to be members of trade unions, to participate in strikes and to use other remedies of protection of their rights and freedoms from violations and unlawful encroachments not prohibited by law (Articles 36.3, 44.1, 55.5 of the Constitution).

The Cabinet of Ministers of Ukraine, as the highest body in the system of bodies of executive power, is conferred with the authorities to take measures to ensure human and citizens' rights and freedoms, to ensure the policy in the spheres of labour and employment of the population as well as social security, to elaborate and implement national programmes of economic, scientific and technical, and socio-cultural development of Ukraine, to manage the objects of state property in accordance with law, to elaborate the draft law on the State Budget of Ukraine and to ensure its implementation (Article 113.1, 116.2, 116.3, 116.4, 116.5, 116.6 of the Constitution).

In the process of realisation of the right to labour, safe and healthy labour conditions, remuneration and social protection, the divergences, i.e. collective labour dispute (conflict) may arise between the parties to socio-labour relations concerning the

establishment of new or the amendment of the existing socio-economic labour conditions, the conclusion or the amendment of collective contract or agreement, the execution of collective contract or agreement, or their separate provisions, or the failure to execute labour legislation (Article 2 of the Law).

Pursuant to Article 3.1.4 of the Law, the parties to collective labour dispute (conflict) at the national level are employees of one or several industries (professions), trade unions (joint trade unions) or other bodies authorised by employees and owners, associations of owners, or bodies (representatives) authorised by owners on the territory which covers the majority of administrative-territorial units of Ukraine enlisted in Article 133.2 of the Constitution.

Demands of employees to the owners of enterprises, institutions and organisations at the national level are formulated and approved either by a decision of the elected body of a respective trade union (joint trade union) in cases when the interests of employees are represented by a trade union (joint trade union) or by the conference of the representatives of enterprises, institutions and organisations elected by an assembly (conference) of the employees of enterprises, institutions, organisations involved in dispute (conflict) in cases when the interests of the employees are represented by other organisations (bodies) authorised by employees (Article 4.2 of the Law).

Collective labour dispute (conflict) arises at the moment when the authorised representative body of employees, category of employees or a trade union received a notice on refusal to satisfy collective demands in full or in part and adopted a decision on the disagreement with the decision of owner or body (representative) authorised by him/her or when the deadline for the consideration of demands prescribed by the Law expired and a reply from owner is not received (Article 6.1 of the Law).

The analysis of the mentioned articles of the Constitution, the Law, the Laws «On the Cabinet of Ministers of Ukraine» and «On the Management of Objects of State Property» gives grounds to conclude that the Government of Ukraine, as a body of state power which ensures the implementation of socio-economic policy of the State and administers the objects of the state property, is conferred with the authorities which enable it to be a party to a collective labour disputes (conflicts) at the national level and to participate at this level in resolving the issues defined by law.

Thus the Constitutional Court of Ukraine held:

1. In the aspect of the issues raised in the constitutional petition the provisions of Article 3.1.4 of the Law «On the Procedure for the Resolution of Collective Labour Disputes (Conflicts)» № 137/98-VR dated March 3, 1998 shall be understood in such a way as meaning that the Cabinet of Ministers, as the highest body in the system of bodies of executive power and the subject of the management of the objects of the state property within the limits of the authorities envisaged by the Constitution and laws of Ukraine, may be a party to a collective labour dispute (conflict) at the national level regarding the issues provided by Article 2 of the Law «On the Procedure for the Resolution of Collective Labour Disputes (Conflicts)».

2. To terminate the constitutional proceedings in the case concerning the official interpretation of the provisions of Article 2 and 3.1.4 of the Law «On the Procedure

for the Resolution of Collective Labour Disputes (Conflicts)» № 137/98-VR dated March 3, 1998 in the part of construing the notions «parties of socio-labour relations» and «parties to collective labour dispute (conflict) at the national level» on the basis of Article 45.2 of the Law of Ukraine «On the Constitutional Court of Ukraine» and § 51 of the Rules of Procedure of the Constitutional Court of Ukraine — the failure of the constitutional petition to meet the requirements envisaged by the Constitution and the Law of Ukraine «On the Constitutional Court of Ukraine».